

5. interculturaliteit en de opleiding Docent dans

Jelle van der Leest

We don't see things as they are. We see things as we are
Anais Nin

Dit hoofdstuk gaat over interculturaliteit binnen de opleiding Docent dans. Centraal staan de volgende twee onderzoeksvragen::

1. Hoe wordt interculturaliteit ervaren binnen de opleiding Docent dans?
2. Zijn er aanpassingen in het curriculum nodig om meer interculturaliteit binnen het curriculum te implementeren of juist niet?

Dit is onderzocht op basis van een motivatie en overzicht van wat er binnen de opleiding aan interculturaliteit wordt gegeven. Verder is in 2008 een enquête onder docenten en studenten afgenomen en zijn er onderzoeksinterviews gehouden met drie studenten per studiejaar. Uitspraken gedaan in deze interviews vindt u verstrooid door de tekst in aparte blokjes. Het hoofdstuk besluit met een voorlopige conclusie en een kort wensenlijstje voor de toekomst.

5.1 inleiding

Ik zit bij het tuinhuis op de Diemerzeedijk te werken aan mijn bijdrage over interculturaliteit. Op de radio hoor ik het bericht dat Geert Wilders met zijn partij maar in twee steden zal deelnemen aan de eerstvolgende gemeentelijke verkiezingen. Het dringt tot me door dat diversiteit en interculturaliteit met al zijn facetten een actueel onderwerp is dat de gemoederen nog altijd in beweging brengt.

Wanneer je je blik verruimt naar de maatschappij, dan zien we dat er de laatste jaren in het publieke debat over interculturaliteit een vernauwing heeft plaatsgevonden. Alexander Pechtold noemt dit de kramp van het interculturele debat (*Metro*, 21 augustus 2009).

Wanneer je je blik nog verder verruimt, naar het verleden, dan zien we dat Nederland over een langere periode een traditie heeft van immigratie en tolerantie. Beide hebben een positieve bijdrage aan en verrijking voor de samenleving opgeleverd. We moeten hierbij niet uit het oog verliezen dat de koloniale en slavenhandelgeschiedenis een keerzijde van de medaille vormen. Wel is er vanuit de nazaten van de slaven de laatste decennia een trotse en zelfbewuste zwarte beweging (vooral in de VS) ontstaan.

Vraag: *Welke aspecten van interculturaliteit zijn belangrijk voor dans?*

Student: *"(...) kan leiden tot vernieuwing, het is belangrijk dat mensen zo nu en dan buiten hun eigen vierkantje gaan, om zo weer te kunnen leren van anderen"*

In een recent boek belicht Amy Chua (Chua, 2009) zeven landen of "hypermachten" zoals zij ze noemt, door de geschiedenis heen. Recept voor succes is een maatschappij die door strategische tolerantie open is. Talent van over de hele wereld moet worden aangetrokken, ongeacht etniciteit, religie of afkomst. Eén van de zeven succesvoorbeelden is het Nederlandse handelsimperium van de zeventiende eeuw. Over dezelfde periode zegt journalist en filosoof Russell Shorto in een interview in *NRC Handelsblad* (17 juli 2009) "dat de diversiteit van de Nederlanden uniek was in de wereld". Diversiteit heeft dus een lange traditie in Nederland. Dit is ook terug te zien in de bevolkingssamenstelling van een internationaal georiënteerde stad als Amsterdam.

Bestond in de zeventiende eeuw de bevolking van Amsterdam voor een derde uit mensen met een andere culturele achtergrond, in januari 2008 bestaat volgens de gemeentelijke dienst Statistiek en Onderzoek 49,6 % van de totale bevolking van Amsterdam uit mensen met een allochtone achtergrond (CBS). Het zou dus logisch en begrijpelijk zijn als de opleiding Docent dans in Amsterdam aan diversiteit een grote plek toekent.

5.2 de opleiding Docent dans en interculturaliteit

Definities

In 'interculturaliteit' zit het woord cultuur, een zeer complex begrip. In dit hoofdstuk hanteer ik een definitie van cultuur als een aantal normen, waarden, tradities en gewoontes die over een langere periode zijn ontstaan, voortdurend aan verandering onderhevig zijn en waarvan de taal over het algemeen een belangrijk verbindend element is. Het voordeel voor dans (en dit geldt wellicht ook voor muziek) is dat de taal in eerste instantie niet echt een noodzakelijk element is, immers het lichaam is het (bewegings) instrument. Hierdoor is de drempel voor participatie lager, hetgeen een voordeel kan zijn voor mensen die een voor hen niet eigen taal (nog) niet voldoende beheersen. Een definitie van interculturaliteit is ook niet eenvoudig te geven. Laurien Saraber heeft een aantal grondhoudingen geformuleerd over interculturaliteit, die elk door een aantal kenmerken worden getypeerd en waaruit valt af te lezen waar iemand of een instelling intercultureel staat (Saraber, 2006, zie voor een uitgebreide beschrijving hoofdstuk 1 van dit boek).

De opleiding Docent dans

In een mooi gebouw in hartje Amsterdam staat de Theaterschool. Hier bevinden zich diverse theater- en dansopleidingen, waaronder ook de opleiding Docent dans (kortweg DD). Dit is een vierjarige voltijdse hbo-opleiding. Als je deze succesvol afrondt, krijg je een bachelordiploma als docent dans en danseducatie. Op het diploma staat 'bachelor of dance in education'.

De opleiding bestaat uit drie gelijkwaardige onderdelen (danser, maker en docent) en na een tweejarig basisprogramma krijgen studenten de kans om zich in de laatste twee jaren van de opleiding via een individuele ontwikkelings- en leerroute maximaal te bekwamen. Zo komen afgestudeerden in alle verschillende richtingen van het werkveld terecht.

Met de komst van Jopie de Groot als artistiek leider van de DD is diversiteit bij de opleiding in een stroomversnelling gekomen en staat sindsdien hoog op de agenda en kwaliteitskalender. Jopie de Groot werkt al een paar decennia in het werkveld en diversiteit is daarbij een rode draad (onder meer Krater en Matchpoint). Zowel Jopie als ikzelf hebben een interculturele ontdekkingsroute gevolgd vanuit een aangeboren nieuwsgierigheid. De route is verschillend, maar toch zijn er veel algemene overeenkomsten. Dit heeft onder meer te maken met hoe je jezelf opstelt en of je strakke dan wel soepele (culturele) grenzen hanteert.

In een interview dat ik met haar voor mijn onderzoek gehouden heb, zegt ze dat ze zich al vroeg bewust was van een diverse wereld. Door nieuwsgierigheid en onderzoek heeft ze de kans gekregen om naar verschillende culturen en achter verschillende identiteiten te kijken. Deze onderzoeks- en ontdekkingstocht heeft richting gegeven aan haar leven en heeft haar de ogen geopend voor de invloeden van culturen en cultuurvormen en is zich hier steeds meer voor open gaan stellen. Interculturaliteit omschrijft ze als "een absolute motor binnen jezelf".

Het is een (persoonlijke) verrijking. Je ziet meer kleuren, geuren. Het geeft meer verdieping, inzicht en analytisch denken. Volgens haar is het verschil tussen diversiteit en interculturaliteit niet erg groot, maar wel aanwezig. Multicultureel beschouwt ze als een verouderde term, die culturen alleen naast elkaar zet en niet met elkaar laat vermengen.

Diversiteit is algemener, populistischer en ook een meer neutraliserend woord. Het gaat minder diep. Bij interculturaliteit passen de volgende woorden: samengaan, smelting, ontmoeting, verbinding maken en cross-over van en tussen verschillende culturen. Het is tweerichtingsverkeer.

Toegepast binnen een hbo-opleiding zou dit voor de studenten het volgende betekenen: goed kunnen functioneren binnen een divers hbo-systeem, met behoud van eigen achtergrond en identiteit en met toevoeging van allerlei nieuwe invloeden.

Dit komt steeds duidelijker in het curriculum van de DD terug. De hele opleiding door is er een begin gemaakt met een voortdurende connectie tussen danser/maker/docent en diversiteit/interculturaliteit. Op de website van de theaterschool (www.ahk.nl) staat onder docent dans het volgende:

(...) zodat je je pedagogische en didactische kwaliteiten kunt ontwikkelen. Dat kan op dansscholen zowel in Nederland als daarbuiten: stage lopen heeft onder meer plaatsgevonden in Frankrijk, India, Brazilië en New York (...) het laatste aantal jaren neemt het aantal amateurfestivals almaar toe, niet in de laatste plaats, omdat dans bijzonder geschikt is om interculturele verschillen te overbruggen (...) steeds meer groeit de opleiding toe naar een afspiegeling van het werkveld, waar afgestudeerde dansers, docenten en choreografen de ontmoeting aangaan en bruggenbouwers worden tussen culturen (...)

Wanneer we de DD gaan indelen volgens de zeven maatschappelijke grondhoudingen van Saraber, kun je zeggen dat de opleiding zich momenteel bevindt in een mix van pluralisme vanuit etnische en algemene diversiteit en postmodern of polycentrisch multiculturalisme. In het curriculum begint interculturaliteit al in het eerste jaar met onder meer het geven van stages op basisscholen in Amsterdam Zuid-Oost en Amsterdam West (groepen 1,2 en 3). Deze stages zetten zich voort in het tweede (groepen 4 en 5) en derde jaar (voortgezet onderwijs in Zuid-Oost). Theoretisch wordt dit met diverse readers en gastdocenten ondersteund.

Vraag: hoe vind je interculturaliteit terug in het curriculum?

Student: "(...) het lesgeven op scholen in Zuid-Oost, de urban scene staat voor-namelijk in het middelpunt. Ik vind dit jammer omdat er meer is dan alleen urban..."

In de rest van het programma komt interculturaliteit aan bod in diverse modules (bijvoorbeeld Afrikaans gegeven door Anani en het Istanbul-project). Binnen de individuele route heeft een aantal studenten inmiddels een (internationale) interculturele stage gevolgd (bijvoorbeeld in Suriname en India).

Vanaf 2009 hebben we Germaine Acogny in huis, de moeder van de eigentijdse Afrikaanse dans, als *artist in residence*. Dit programma vindt plaats in samenwerking met het Lectoraat Kunstpraktijk en artistieke ontwikkeling van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Interculturaliteit wordt dus zowel per leerjaar als mede jaaroverstijgend toegepast, zoals onderstaande tabellen laten zien.

Tabel 1: Jaaroverstijgende interculturaliteitsmodules in DD

Bijlmer Bollywood (2006)
Artist in residence programma: Nita Liem/ Don't hit mama (2007-2008)
Gastdocent Funmi Adewole: workshop community teaching & theater (2009)
Artist in residence programma: Germaine Acogny/ l'Ecole des sables; bijscholing docenten en studenten (2009-2010)

Tabel 2: Modules interculturaliteit per leerjaar

jaar 1	jaar 2	jaar 3	jaar 4
Methodiek	Methodiek	Afrikaans	Internationalisering
Stage basisonderwijs (Zuid-Oost en West)	Stage basisonderwijs (Zuid-Oost en West)	Stage voortgezet onderwijs (Zuid-Oost)	Stages naar onder meer India, Zuid-Afrika en Suriname
Dansgeschiedenis	Dansgeschiedenis	Urban	
Urban	Afrikaans	CKV- Istanbul	
London jazz	Urban		
Theorie leerlijn	Stadsroute		
	Oriëntatie voortgezet onderwijs (Zuid-Oost)		

5.3 enquête interculturaliteit

Twee oud-studenten van de dansopleiding (toen nog opleiding docent theaterdans genoemd), Samora Esajas en Rekha Sietaram, hebben samen met mij een enquête naar interculturaliteit opgesteld en deze in april 2008 verspreid onder zowel studenten als docenten van de DD. Deze enquête wordt gedaan vanuit de werkgroep Interculturaliteit, onderdeel van het lectoraat van de AHK.

Het doel van het onderzoek was tweeledig. Ten eerste hebben we bekeken of het curriculum veranderd zou moeten worden in intercultureel opzicht. Ten tweede hebben we onderzocht hoe docenten en studenten het curriculum zelf ervaren. Hiervoor hebben we een aantal studenten uit de verschillende jaren een interview afgenomen. Als voorbereiding hierop hebben we een cursus onderzoeksinterview gevolgd aan de Universiteit van Amsterdam. Uitspraken van studenten zullen worden verwerkt in de resultaten van de enquête. De enquête bevatte vier hoofdthema's:

- Personalialia
- Beroepspraktijk: werkvelddeel waarin de respondenten actief zijn en waren
- Dansvakonderwijs: wat is goed en waar moet je als afstuderende aan voldoen binnen DD?
- Interculturaliteit en DD: hoe verhouden deze twee zich tot elkaar en is er behoefte aan meer interculturaliteit binnen DD?

Half april 2008 werd de enquête verspreid en de respondenten hadden tot half mei 2008 de tijd om deze in te leveren. Van de ongeveer 95 (60 onder studenten, 35 onder docenten) verspreide vragenlijsten kwamen er 34 ingevuld terug, een respons dus van 37%. Het merendeel van de respondenten betrof studenten (30) tegenover slechts enkele docenten (4). Hierbij dient te worden opgemerkt dat een aantal gastdocenten geen postvakje heeft en derhalve geen enquête hebben ontvangen.

Omdat verreweg het grootste aantal respondenten uit studenten bestaat, zal onze focus daar voornamelijk naar uitgaan. Als er opmerkelijke verschillen zijn tussen studenten en docenten, zullen beide groepen worden vermeld. Laten we nu naar de uitkomsten voor de vier hoofdthema's kijken.

Personalia

Van de respondenten bestaat meer dan 88 % uit studenten en iets minder dan 12 % uit docenten. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 24 jaar. Binnen de studentengroep is ruim een kwart (26,5 %) 19 jaar oud. De ouders van de respondenten komen voor het merendeel uit Nederland (moeder 82,4 % en vader 76,5 %) en van de respondenten zelf is meer dan 90 % in Nederland geboren. Wanneer we de studentenpopulatie vergelijken met die van Nederland en vooral Amsterdam zijn studenten met een andere culturele achtergrond ondervertegenwoordigd.

Gevraagd naar de genoten opleiding blijkt dat 30 respondenten (88 %) één hbo-opleiding volgt of heeft gevolgd en dat vier een tweede opleiding hebben gevolgd: twee een andere hbo-opleiding en twee een mbo-opleiding (de doorstromers).

Beroepspraktijk

Van de 28 respondenten die als dansdocent actief zijn, hebben 20 minder dan 5 jaar ervaring. Van de 34 respondenten zijn 15 werkzaam als dansmaker, 19 niet of nog niet. 6 Respondenten (17,6%) beschouwt zich niet (of nog niet) als dansdocent.

Verdelen we de doelgroepen waaraan tot nu toe is lesgegeven, naar leeftijd dan zien we in tabel 3 de percentages. Daarbij moeten we bedenken dat een respondent binnen meer doelgroepen actief kan zijn.

Tabel 3: Verdeling dansdocentschap naar doelgroepen

Doelgroepen	
Peuters	32,4 %
Kleuters	61,8 %
Kinderen	51,9 %
Jongeren	50 %
Volwassenen	41,2 %
Senioren	14,7 %

Tabel 4 geeft de verschillende dansstijlen weer waarin tot nu toe is lesgegeven. Ook hier weer geldt dat een respondent in meer stijlen kan lesgeven.

Tabel 4: Verdeling dansdocentschap naar stijlen

U geeft:	
ADV (Algemeen dansante vorming)	52,9 %
Jazz	41,2 %
Modern	35,3 %
Urban/ Hip hop	32,4 %
Klassiek	32,4 %
Conditioneel	20,6 %

ADV met de bijbehorende leeftijd (kleuters) is oververtegenwoordigd. Dit is niet vreemd, want de eerstejaarsstudenten beginnen met stage aan kleuters. Verder zie je dat er al veel aan jongeren is lesgegeven. Dit gebeurt vaak al voor en tijdens de opleiding.

Meningen over het dansvakonderwijs

Binnen dit gedeelte van de enquête hebben we een onderscheid gemaakt tussen persoonlijke kwaliteiten/attitudes, vaardigheden en kennis waarover een uitstromende student volgens de respondenten zou moeten beschikken. De reacties hierop zijn door de respondenten niet precies in bovenstaande categorieën gegeven. Zo wordt bijvoorbeeld, bij persoonlijke kwaliteiten heel vaak kennis als kwaliteit gegeven. Waarschijnlijk ontbrak het aan duidelijkheid in de manier van vragen stellen. We geven hieronder de antwoorden zoals ze door de respondenten zelf zijn ingedeeld.

Tabel 5 geeft aan welke persoonlijke kwaliteiten/attitudes uitstromende DD-studenten nodig hebben. Kwaliteiten die slechts één keer worden genoemd (zoals enthousiasme) zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 5: Persoonlijke kwaliteiten bij uitstromende studenten

Benodigde kwaliteiten/attitudes	
Docent/overdracht	23,6 %
Passie	20,7 %
Veelzijdig	17,6 %
Kennis	14,7 %
Dans/techniek	11,8 %
Verantwoord	8,9 %
Visie	5,9 %
Zelfkennis	5,9 %

Tabel 6 laat zien welke vaardigheden uitstromende studenten nodig hebben. Vaardigheden die door slechts één respondent zijn genoemd, zijn niet vermeld.

Tabel 6: Vaardigheden bij uitstromende studenten

Benodigde vaardigheden	
Techniek	29,5 %
Docent(schap)	26,5 %
Goed voorbeeld	11,8 %
Kennis	14,7 %

Tabel 7 laat zien welke kennis uitstromende studenten nodig hebben. Ook hier zijn eenmalig opmerkingen en omschrijvingen niet vermeld.

Tabel 7: Kennis bij uitstromende studenten

Benodigde kwaliteiten/attitudes	
Docent/overdracht	23,6 %
Passie	20,7 %
Veelzijdig	17,6 %
Kennis	14,7 %
Dans/techniek	11,8 %
Verantwoord	8,9 %
Visie	5,9 %
Zelfkennis	5,9 %

Al met al springen kennis van docentschap, passie en techniek/kennis van het lichaam er hier uit. Ook in de interviews met de studenten komen deze elementen vaak terug.

Interculturaliteit binnen het dansvakonderwijs en de beroepspraktijk

We hebben tot slot gekeken welke bestaande modules binnen de opleiding zich lenen voor interculturaliteit, of de respondent zelf binnen het onderwijs en/of de les aandacht besteedt aan interculturaliteit en of er behoefte is aan meer (bij)scholing binnen de opleiding en zo ja welke onderdelen. Tabel 8 geeft de resultaten weer over welke modules zich het beste lenen om interculturaliteit te implementeren.

Tabel 8: Modules die zich lenen voor implementatie interculturaliteit

Modules	
Stages/lespraktijk	23,6 %
Afrikaans	14,7 %
Verschillende danstechnieken	8,8 %
Workshops	5,9 %
Verschillende culturen belichten	5,9 %

Vraag: wat vind je van interculturaliteit binnen het curriculum?

Student: "(...) het is prima dat studenten kennis maken met verschillende dansstijlen en vormen (...) je kunt niet alles 'proppen' in vier jaar tijd en daarom moet de focus wel liggen op de basis: modern, jazz en klassiek."

Om meer te weten van de manier waarop de respondenten lesgeven is gebruik gemaakt van een indeling van Saraber (2006) die zij op haar beurt heeft ontleend aan het beschrijvingsmodel van wereldmuziekeducatie van Schippers. Het gaat om drie continua die zijn te omschrijven als analytisch of holistisch, grijpbare en ongrijpbare aspecten van de kunstvorm (*tangibles* en *intangibles*) en soort repertoire. Dat laatste is in de vragenlijst opgenomen als het continuüm westerse canon – interculturele canon. Grijpbaar en minder grijpbaar is opgenomen als het continuüm nadruk op techniek of nadruk op expressie en het eerstgenoemde als een continuüm analytisch of holistisch.

Het verschil tussen analytische en holistische benaderingen schuilt vooral in de rol die is toebedeeld aan logica in het leerproces en aan de aandacht voor de verhouding tussen kunst(enaar) en omgeving. Heel in het kort: in een analytische benadering wordt een kunstvorm stukje voor stukje aangeleerd. Dat is snel en effectief, en ligt voor Nederland in het verlengde van hoe mensen vroeger op school les hebben gekregen. Eerst letters, dan woorden, dan zinsdelen, dan zinnen. Er wordt gewerkt van eenvoudig naar complex, vanuit begrip. In een holistische benadering van muziek daarentegen wordt een stuk muziek dat al deel uitmaakt van het echte repertoire (dus geen oefeningen, etudes of zelfs vereenvoudigde versies van echte stukken) als een geheel aan de leerling gepresenteerd (Saraber, 2006). Voor dans is dit eveneens mogelijk en Germaine Acogny is een voorbeeld van een holistische benadering. Je krijgt de stof/het bewegingsvocabulaire in zijn geheel aangeboden. Het inslijpen, je eigen maken, verfijning en detaillering volgt later. Het westers kunstonderwijs heeft de naam dat ze relatief analytisch werkt en veel aandacht besteedt aan de grijpbare, technisch aspecten van kunstvormen, hoewel Saraber eraan toevoegt dat de polen van de continua niet simpelweg samenvallen met westers versus niet-westers.

Aan respondenten is gevraagd om per begrippenpaar met een kruisje op een schaal van 1 tot en met 10 aan te geven of hun lessen meer analytisch dan wel holistisch waren, meer technisch of meer expressief en ten slotte of de westerse canon centraal staat of juist niet. Uit de resultaten blijkt dat studenten en docenten meer analytisch dan holistisch lesgeven (gemiddelde score 3.09). Verder blijkt dat ze techniek van iets grotere betekenis vinden dan expressie. Het verschil is echter klein (gemiddelde score 4.60). Ten slotte staat in de lessen de westerse canon vaker centraal (gemiddelde score 3.84).

Vervolgens is nagegaan of er samenhang is tussen de drie dimensies waarop de lessen zijn beoordeeld. Vanuit de theorie van Saraber en Schippers zou men verwachten dat een meer analytische benadering samengaat met een meer techniekgerichte benadering en het ligt voor de hand dat de westerse canon hierbij voorop staat. Er is inderdaad een samenhang tussen de analytische en technische benadering (in statistische termen: er bestaat een positieve correlatie tussen deze dimensies van .51, $p < .01$). Tussen de dimensies analytisch versus holistisch lesgeven en nadruk op techniek versus expressie enerzijds en de inhoudelijke canon bestaan geen verbanden. Dus meer analytisch en meer techniekgericht houdt niet per definitie de westerse canon in en ook omgekeerd betekent een meer holistisch, expressieve gerichtheid niet automatisch een meer intercultureel programma.

Ook verschillen studenten en docenten niet veel in hun opvattingen over analytisch/holistisch en technisch/expressief. Het enige wat opvalt is dat docenten meer neigen naar de westerse canon en studenten meer naar de interculturele canon. Bedenk hierbij nogmaals dat het aantal docenten onder de respondenten niet hoog is en niet representatief voor de hele groep docenten.

Volgens een grote meerderheid van de respondenten (85%) bestaat er in het werkveld voldoende aandacht voor interculturaliteit. Een minderheid (40%) vindt echter dat er binnen de DD voldoende aandacht voor interculturaliteit is.

Als laatste is gekeken of en op welke manier de respondent binnen de eigen les aandacht besteedt aan interculturaliteit en of er behoefte bestaat aan (bij)scholing op dit gebied en zo ja of men een korte omschrijving hiervan kon geven.

Uit de resultaten blijkt dat een meerderheid (bijna 60%) interculturaliteit een plek geeft

in de eigen lessen. De omschrijving van de manier waarop is vaak erg kort, in termen van de muziekkeuze, de materiaalkeuze of docentschap. Van de overige 40% geven de meesten aan dat ze interculturaliteit niet of nog geen plaats geven of ook dat ze alleen nog maar westerse stijl hebben gehad.

Ongeveer een derde van de respondenten heeft behoefte aan meer scholing in interculturaliteit binnen de opleiding Docent dans (zie tabel 9).

Tabel 9: Behoeft aan bijscholing interculturaliteit

Blanco (geen reactie)	5,9 %
Nee	17,6 %
Nee, want niet nodig	8,8 %
Misschien	44,1 %
Ja	32,4 %

We hebben de behoefte aan meer scholing uitgesplitst in onderdelen/module die zich volgens de respondenten daarvoor lenen (tabel 10).

Tabel 10: Extra modules Interculturaliteit

Meer niet-westerse dansstijlen	50 %
Andere culturen meer belichten	25 %
Korte cursus (niet nader benoemd)	25 %

De bovengenoemde suggesties komen zowel uit de groep respondenten die met 'ja' hebben gereageerd als uit de groep die met 'misschien' heeft gereageerd.

De conclusie van dit onderdeel luidt dat er ondanks de veranderingen en toevoegingen van de laatste jaren nog steeds een grote groep mensen behoefte heeft aan meer interculturaliteit. Vooral meer niet-westerse dansstijlen en meer culturen bestuderen hebben hierbij de voorkeur. Er is ook een groep die hier geen behoefte aan heeft en wanneer je hun reacties legt naast de interviewreacties, lijkt het alsof er een angst is dat interculturaliteit ten koste gaat van de basis (klassiek, jazz en modern) in plaats van dat het juist een verrijking kan zijn.

Vraag: wat is intercultureel leren?

Student: "(...) gaan naar het land waar het vandaan komt, uitzoeken hoe het daar is en was... je moet er naartoe, anders heeft interculturaliteit geen kans van slagen."

5.4 conclusie

In de afgelopen jaren is bij de DD een aantal nieuwe ontwikkelingen in gang gezet. Deze hebben veel resultaat opgeleverd. Saraber (2006) geeft een aantal randvoorwaarden om succesvol de transitie naar intercultureel leren te kunnen maken. Als opleiding zijn we druk doende de beoordelings- of assessmentpraktijk aan te passen en mee te laten bewegen met het veranderende curriculum. Er is inmiddels een sterke band tussen theorie en praktijk. Het programma voor diversiteit is substantieel, maar zou wel beter vastgelegd kunnen worden in een vaste basis. Culturele onderdompeling in het buitenland vindt vaker en structureler plaats dan voorheen. Het docententeam heeft meer kleur gekregen en de sfeer is een stuk opener geworden. Aan inspiratie en bijscholing van studenten en docenten wordt op dit moment gewerkt met het Artist in residence programma van Germaine Acogny en een aantal van haar docenten en muzikaal begeleiders.

Ook wordt er al veel geïnvesteerd in allianties met het werkveld en de buitenwereld. Wat evenwel opvalt, is dat er nog (veel) meer gedaan zou kunnen worden om studenten met een andere achtergrond binnen de opleiding te krijgen. DD is tot op heden een nogal witte opleiding qua studentenpopulatie. Bij de auditie en aanname zouden hiervoor specifieke criteria kunnen gaan gelden. De drempel moet lager, maar hoe is nog niet geheel duidelijk. Dit vergt waarschijnlijk een lange adem.

Verder zou er nog wel meer in doorlopende leerlijnen kunnen worden geïnvesteerd, maar ook daartoe is al een aanzet.

Vraag: welke aspecten van interculturaliteit zijn belangrijk voor dans?

Student: "(...) ik vind dans een mooi universeel middel om mensen bij elkaar te brengen (...) je kunt door interculturaliteit meer inzicht krijgen in een ieders culturele achtergrond."

Ondanks bovengenoemde zaken blijkt er toch een behoefte te bestaan aan meer interculturaliteit binnen het curriculum en dan vooral een groter en breder aanbod van niet-westerse dansstijlen en meer en dieper andere culturen belichten.

Voor de opleiding DD en haar studenten resteert nog wel een aantal wensen voor de toekomst.

Een voorbeeld hiervan zou een interculturaliteitsmodule kunnen zijn waarin de volgende zaken aan bod komen:

- Het leggen van relatie(s) tussen Afrikaanse en westerse techniek(en)
- Achterhalen en inzicht krijgen in eigen identiteit/geschiedenis
- Oorzakelijk leren denken
- Toepassen in het lesgeven

Bij de techniekvakken is onderzoek gaande naar integratie van de techniek van Germaine Acogny en de daarbij behorende bewegingsprincipes binnen onder meer de moderne techniek. Ook bij het dansmaken en docentschap zou interculturaliteit nog nader invulbaar zijn.

Het zou mooi zijn als in de toekomst een en ander met interculturele competenties zou kunnen worden ondersteund. Dit om interculturaliteit een meer structureel en permanent karakter te geven. Zo voorkom je dat interculturaliteit verbonden is aan personen. Het moment waarop deze personen vertrekken, is immers het moment waarop veel van wat is opgebouwd verloren gaat. Dit is niet wenselijk en door in het curriculum interculturaliteit structureel in te bouwen en te verankeren is er in ieder geval een waarborg dat al het gestarte werk kan worden voortgezet en uitgebouwd.

Literatuur

Chua, A. (2009). *Wereldrijk voor een dag*. Amsterdam: Nieuw-Amsterdam.

Metro. Interview met Alexander Pechthold, 21 augustus 2009.

NRC Handelsblad. Interview met Russel Shorto. 17 juli, 2009.

Saraber, L. (2006). *Meervoud als mentaliteit*, Amsterdam: Lectoraat Kunst- en cultuureducatie AHK.

¹ Mijn dank gaat uit naar de volgende personen: Rekha Sietaram en Samora Esajas voor het mee ontwikkelen van de enquête en het verwerken van de resultaten daarvan; Jopie de Groot (artistiek leider docent dans) voor het geven van een interview en alle studenten en docenten van de opleiding docent dans die de enquête hebben ingevuld.